

"Hakikî fenn-i hikmet"te neden hakiki denmiş? "Herbir fen bir isme" nasıl dayanır? "Tabakat-ı kümmelîn-i insaniyenin hakikatleri" Esmâ-i İlâhiyeye nasıl istinad eder?

- On İkinci Söz'deki muhtelif cevherlerle yazılmış Kur'ân misalini hatırlayalım. Bir adam o kitabın Allah kelamı olduğunu bilmemesi halinde, kitabın harflerinin ve nakışlarının özellikleri hakkında ne bilse bunlar hakikî ilim değildir. Ve o bilgilerin sahibine âlim denilmez. Zira o adam Kur'ânı değil, ondaki harflerin maddelerini izah etmiştir.

Fen sahasında yazılan kitaplarda bu kâinat kitabı Allah'ın irade ve kudret sıfatlarından gelen bir eser olarak görülmeli, tabiat kanunları da tekvinî şeriatın meseleleri olarak değerlendirilmelidir. Aksi yolda gidenler hakikî hikmet sahibi olamazlar. Bu gibiler hakkında Üstadımız Otuzuncu Söz'de "*Binler fünunu bilse de cehl-i mürekkeple bir eçheldir.*" buyurur.

- Fen sahasında yazılan bütün eserler kâinat kitabından bir bölümün tefsiri gibidirler. Kâinatta her şey sonsuz bir ilim ve hikmetle yazılmıştır. Her eser, mahiyetine göre bir veya daha fazla esmânın tecellisi olarak kendini göstermekte ve akıl sahiplerinin idrakine sunulmaktadır.

Cenab-ı Hakk'ın esmâsı hakkında şöyle bir sınıflandırma da yapılmıştır: Zatî isimler ve fiilî isimler. Zatî isimler bellidir ve sayılmıştır, ama fiilî isimler sonsuzdur. Zira ne kadar farklı fiil varsa o kadar da fiilî isim vardır. Mesela, Halık isminin sonsuz tecellileri vardır ve bunların her biri ayrı bir isim olarak düşünülmüştür. Kâinatın halıkı, güneşin halıkı, ayın halıkı, dünyanın halıkı, insanın halıkı, denizin halıkı, toprağın halıkı gibi.

Her bir canlı türünün yaratılması da ayrı bir ismin tecellisi iledir. Sadece insanda bile nice fiilî isimler tecelli etmektedir.

İnsanın halıkı olmayı ifade eden ismin şu alt şubeleri de vardır. Gözün halıkı, kalbin halıkı, akciğerin halıkı, derinin halıkı gibi. Sadece kalbi ve deriyi örnek verelim: Kalbi incelemek ayrı bir bilim dalıdır ve kalbin sergilediği harika sanatı incelemek ayrı bir ismin tecellisini tefekkür etmek demektir. Keza, cildiye de ayrı bir bilim dalıdır, konusu insanın cildir. Demek ki, insanın sadece cildinde bile o kadar ince ve harika bir sanat icra edilmiştir ki, onun incelenmesi ayrı bir bilim dalı olmuştur. Bu dalda verilen eserler Cenab-ı Hakk'ın o cildi yaratmasında tezahür eden bir ismin tefsiri gibidirler.

İnsan Penceresinde, insanın üç cihetle esmâ-i İlâhiyeye ayine olduğu kaydedilir ve

üçüncü vecih için şöyle buyrulur:

“İnsan üstünde nakışları görünen Esmâ-i İlâhiye’ye âyinedarlık eder.”

Misal olarak Sâni, Hâlık, Rahman, Rahîm, Kerîm ve Lâtif isimleri verilir. Bu isimlerin çoğunluğu fiilî isimlerdir.

Yine İnsan Penceresinde şu ifade geçer:

“Bütün âzâ ve âlâtı ile, cihazât ve cevârihi ile, letâif ve mâneviyâtı ile, havâss ve hissiyâtı ile ayrı ayrı esmânın ayrı ayrı nakışlarını gösteriyor.”

Organlarımızın her birinde ayrı bir isim tecelli ettiği gibi aklımız, hayalimiz, hafızamız ve ruhumuza takılı bütün hislerimiz de birer ismin yahut isimlerin tecellilerini göstermektedir. Üstadımızın bu ifadesinden de açıkça anlaşıldığı gibi bunlarda ayrı ayrı esmânın nakışları görülmektedir. Çünkü bunların her biri ayrı bir ilim ve hikmet mucizesidir.

- Üstad Hazretleri Yirmi Dördüncü Söz’de “... herbir *isminin feyz-i tecellisine bir mazhar-ı câmi’ olmağa çalış.*” buyurur.

İman ve amel-i salihle, takva ve güzel ahlâk ile ruhlarını terakki ettiren insanlar esmâ tecellilerinin feyzinden istifade ederler. Daha önce verdiğimiz bir misale tekrar edelim: İnsanda âlim ismi iki şekilde tecelli eder: Birisi her bir organının ve her bir duygusunun İlâhî ilim ve hikmeti göstermesi. Diğeri ise kendisinin ilim tahsil ederek âlim olması.

Kerim, Muhsin, Hakim, Adil gibi isimler de buna kıyas edilebilir.

İşte Üstadımızın “*çalış*” dediği saha irademize bırakılan bu esmâ tecellileridir.

İşte “*kümmelîn-i insaniye*” yani kâmil insanlar, önder şahsiyetler, büyük müşidler iradelerini bu sahaya yönlendirmişler, bütün ömürleri boyunca esmâ tecellilerinden daha fazla nasiplenmek için çalışmışlardır.

Bu kutlu zevatın hepsi ömürlerini Allah’ın razı olduğu ve Allah Resulünün (asm.) talim ettiği sahalarda geçirmişlerdir. Şu var ki, insanların simalarının ve parmak izlerinin farklı olması gibi bu büyük zevatın da ruh dünyalarında bazı sıfatlar ve faziletler daha ön plana çıkmış ve onlarda bazı esmâ diğerlerine göre daha ileri seviyede tecelli etmiştir. Bu kâmil insan tabakalarının bir kısmında ilim ve hikmet, bir kısmında aşk ve muhabbet daha ileri gitmiştir. Nitekim Üstadımız da “*Ehl-i aşkta Vedûd ismi ve ehl-i tefekkürde Hakîm ismi daha ziyâde hâkimdir.*” buyurmuşlardır.